

**Euro-Latin American Parliamentary Assembly
Assemblée Parlementaire Euro-Latino Américaine
Asamblea Parlamentaria Euro-Latinoamericana
Assembleia Parlamentar Euro-Latino-Americana**

Udvalget om Økonomiske, Finansielle og Handelsmæssige Anliggender

17.9.2012

ARBEJDSDOKUMENT

Handel med råstoffer mellem EU og Latinamerika/Vestindien

EP-ordfører: Catherine Grèze (Verts/ALE)

I. På vej mod en mere retfærdig handel

Råstoffer er råvarer, der, når de reduceres, behandles eller kombineres med andre råstoffer, muliggør fremstilling af et færdigt produkt. Begrebet betegner således produkter, der stammer fra naturen, og som er ubehandlede. Latex, jernmalm, råolie, træ, kul, guld, sølv, litium, kobber, bly og aluminium kan således betragtes som råstoffer.

Mange lande i Latinamerika har en lang historie med mineudvinding, og udnyttelsen af råstoffer har ligget til grund for forbindelserne mellem denne region og EU i århundreder. I denne forbindelse er det vigtigt at nævne, at de historiske forbindelser mellem Latinamerika og EU i dag er blevet til et epicenter for handelssamkvem som følge af den europæiske bloks store direkte udenlandske investeringer i regionen. I henhold til EU's statistiske kontor, Eurostat, tegner EU sig for 20 % af verdenshandelen og er Latinamerikas næststørste samhandelspartner. Latinamerika har altid primært fokuseret på salg af råvarer til USA og EU og import herfra af forarbejdede produkter med en høj merværdi. En høj procentandel af Latinamerikas eksport til EU udgøres af produkter fra udvindingsindustrierne (18 %), råvarer (2,4 %), brændstoffer (11 %), forarbejdede produkter (10 %), kemikalier (5 %), maskiner og transportudstyr (3 %) og produkter fra bilindustrien (11 %). EU sælger til gengæld højteknologiske forarbejdede produkter med en stor merværdi til Latinamerika, såsom maskiner til landbrugsindustrien, transportmateriel og kemikalier. Denne handel er blevet intensiveret i løbet af de seneste to årtier som følge af en stigning i investeringerne: mellem 1990 og 2001 steg de samlede investeringer i mineraler i Latinamerika med 400 %, og i 2005 gik 23 % af de samlede investeringer til regionen.

I EU udgør handelen med råstoffer ligeledes en stor indsats, hvilket Europa-Kommissionens initiativ fra 2008 er et udtryk for – Råstofinitiativet: opfyldelse af vores kritiske behov for vækst og arbejdspladser i Europa (COM(2008)0699). Den europæiske industri står over for store vanskeligheder i forbindelse med forsyningen af råstoffer, navnlig hvad angår de af Europa-Kommissionen udpegede 14 kritiske råstoffer. Fremover vil den europæiske industri i høj grad være afhængig af forsyning af råstoffer uden for energi- og landbrugsområdet. Disse ressourcer er særdeles vigtige for overgangen til en bæredygtig lavemissionsøkonomi, da de anvendes til højteknologiske produkter såsom katalysatorer, batterier og anlæg til vedvarende energi. Det fremgår af Europa-Parlamentets beslutning om en effektiv råvarestrategi for Europa (2011/2056(INI) fra september 2011, at disse udfordringer udgør en chance for nye innovative partnerskaber med gensidigt gavnligt samarbejde mellem EU og tredjelande.

Handelen med råstoffer udgør således en stor indsats både for EU og for Latinamerika. Der er dermed tale om to regioner med indbyrdes forbundne skæbner, idet de deler fælles værdier og prioriteter som f.eks. ønsket om fred og sikkerhed samt styrkelse af demokratiet og fremme af menneskerettighederne.

De latinamerikanske lande har en førende position for så vidt angår råstoffer, som allerede i 1960'erne udgjorde den primære eksportvare i regionen. Alligevel udgør denne udvinding en af de væsentligste hindringer for regionens egentlige udvikling. 50 år senere er der på trods af visse fremskridt i retning af diversificering af produktionen ikke sket store ændringer. Tværtimod har råstofudvinding fået større betydning i nogle lande i regionen.

Det ville imidlertid være hensigtsmæssigt at basere produktionen og eksporten fra Latinamerika til EU på mellemlang og lang sigt på forædling af råvarer til produkter med merværdi, da det vil skabe et velegnet scenario for en bæredygtig udvikling af økonomien og modernisering af produktionsapparatet i Latinamerika. Dermed kan der skabes en win-win-forbindelse mellem de to regioner. Udvinningen af ressourcer kan dermed bidrage til den nationale økonomi gennem øgede skatter og afgifter, som kan være afgørende for at mobilisere de nødvendige midler til udvikling og investering i diversificering af produktionssektoren.

II. På vej mod en mere bæredygtig økonomisk model

A. Risici i tilknytning til afhængighed i krisetider

EU befinder sig i dag i en dyb økonomisk krise. Denne situation har naturligvis konsekvenser for de lande, der har samhandel med EU, eftersom krisen har destabiliseret de globale kapitalmarkeder. Den latinamerikanske eksport til EU faldt med 24 % mellem maj 2008 og maj 2009 som følge af det kraftige fald i råstofpriserne og recessionen i EU. Den nye stigning i råstofpriserne fra andet halvår 2009 muliggjorde dog en gradvis genoptagelse af den latinamerikanske eksport til EU. Der er dog en risiko for, at den økonomiske forbindelse bliver for bundet til en enkelt region.

Krisen er langt fra overstået og kan til enhver tid gentage sig. Den vanskelige situation, som EU befinder sig i, kan imidlertid komme til at berøre Latinamerika for så vidt angår samhandel, investeringer, pengeoverførsler og budgetbalancer. Ifølge Daniel Titelman, chef for undersøgelsesenheden under ECLA's økonomiske udvalg, udgjorde den finansielle krise i 2008, som skyldtes de såkaldte subprimelån, første halvdel af kampen, som regionen slap godt fra. Situationen i Grækenland og den mulige smitte til andre økonomier i EU, f.eks. Portugal og Spanien, er nu starten på "anden halvleg". Som nævnt i Den Internationale Valutafonds seneste beretning "er frygten for det ukendte stor". Denne usikkerhed kan risikere at optrappe den økonomiske krise og reducere den økonomiske vækst. Ud fra et økonomisk synspunkt er løsningen på den stigende afhængighed at styrke det nationale produktionsapparat, øge fremstillingen af produkter med merværdi, diversificere økonomien og overvinde de risici, der er forbundet med en ekstraktiv økonomi.

B. Risici i tilknytning til landbrugssektoren og adgangen til vand

Latinamerika har en landbrugssektor med store muligheder for at erobre de internationale markeder med høj kvalitetsprodukter og konkurrencedygtige priser på grund af de lave lønomskostninger i regionens mere end 20 lande. Konkurrencen om den frugtbare jord øger imidlertid risikoen for, at kontantafrøder afløser fødevareproduktionen, navnlig for familier og bønder. Udvinningen af råstoffer indebærer koncessionering af jord til udvindingsvirksomhederne, og bønderne tvinges ofte væk fra deres jord på grund af store mineprojekter.

Enhver form for minedrift er kendetegnet ved et stort forbrug af vand. Nogle udvindingsformer, herunder åben minedrift, bruger op til 100 mio. liter vand om dagen. Vandforureningen som følge af minedrift, udvinningen af guld, som anvender en udludningsteknik, der kræver store mængder cyanid, og forureningen af luften med mineralstøv kan have alvorlig indvirkning på menneskers sundhed og føre til en uigenkaldelig

ødelæggelse af økosystemet, herunder ødelæggelse af landbrugsjord, mineområder, vådområder og floder.

Der er dermed stor risiko for sociale konflikter. I alt har tæt på en tredjedel af minedriftsaktiviteterne i Latinamerika ført til konflikter med de samfund, som lever i de områder, der er givet i koncession til virksomhederne (139 ud af 337). Risikoen for konflikter på grund af vand er naturligvis størst i områder med vandmangel og landbrugsproduktion. Et stigende antal samfundsgrupper er berørt af minedrift, herunder bønder og oprindelige folk, og flytter væk fra området på grund af helbredsmæssige og miljømæssige problemer, idet de erkender de negative indvirkninger og deres begrænsede mulighed for deltagelse i beslutningstagningen, herunder statens tilladelse af eksplorations- og udvindingsoperationer. De nævnte risici i tilknytning til minedrift er blevet påvist af selve Det Internationale Råd for Minedrift og Metaller, hvilket viser, at konflikterne udgør et strategisk problem for sektoren på globalt plan.

Det er derfor vigtigt, at regionen har en fælles politik om beskyttelse af regnskove, vandressourcer og mineraler, som skal afstemmes med EU for at sikre miljøbeskyttelsen i Latinamerika. EU skal som køber af primærprodukter fra Latinamerika fortsætte med at støtte politiske fora for at opnå konkrete forpligtelser med henblik på at sikre bevaringen og beskyttelsen af ressourcerne.

C. Risici i tilknytning til udtømmning af råstoffer

Strømmen af råvarer mod Europa har også betydet, at Latinamerika er blevet til et vigtigt forrådskammer for primærprodukter. Denne situation kan ende med at skade den miljømæssige bæredygtighed i regionen, hvis der sker en overudnyttelse af naturressourcerne. Den nuværende situation, navnlig udtømmningen af ressourcerne, tvinger os derfor til at vælge en mere bæredygtig udvindingsmetode. En regions anvendelse af en mere hensigtsmæssig og mindre forurenende teknologi (ressourceeffektivitet), genbrug, genanvendelse og søgen efter merværdi samt diversificering af produktionsmetoder og øget beskæftigelse i den øvre del af kæden kan være med til at mindske afhængigheden og sikre regionernes overlevelse, også for de kommende generationer.

Det er i den forbindelse vigtigt, at EU og medlemsstaterne støtter udviklingslandene og deler ud af erfaringerne med bæredygtig minedrift, således at der kan sikres en mere effektiv anvendelse af råstofferne samt øget genanvendelse. Dette understreges i Europa-Kommissionens meddelelse – Råstofinitiativet: opfyldelse af vores kritiske behov for vækst og arbejdspladser i Europa (COM(2008)0699) samt i meddelelsen fra 2011, som supplerer meddelelsen fra 2008.

D. Rio+20 og den internationale forpligtelse til at fremme overgangen til en bæredygtig økonomi

Rio+20-konferencen har over for det internationale samfund gentaget det presserende behov for at ændre de nuværende produktions- og forbrugsmønstre. Det er i forbindelse med denne model afgørende at finde den mest rationelle og bæredygtige anvendelse af naturressourcerne, hvilket ikke kun skal ses i lyset af de miljømæssige omkostninger, der er forbundet med udnyttelsen, men også i betragtning af risikoen for mangel på og udtømmning af vigtige og afgørende naturressourcer.

III. Grønne investeringer, investeringer i fremtiden

I dag er det opfattelsen, at det er Latinamerikas største chance nogensinde for at udvikle sit produktionsapparat og positionere sig som en region med globalt lederskab. Dertil kommer BRIK-landenes nye hovedrolle i forbindelse med den internationale handel, hvilket har ændret de internationale kapitalstrømme. De såkaldte BRIK-lande er lande, der har oplevet høj økonomisk vækst (Brasilien, Rusland, Indien og Kina), og som støtter vedvarende energikilder, velvidende at minedrift altid har været til størst gavn for multinationale selskaber, forårsaget uoprettelig skade på miljøet og samfundet og har bevaret fattigdommen i regioner med minedrift.

I 2010 var Kina for andet år i træk den førende nation i verden for så vidt angår investeringer i vedvarende energikilder. Dermed producerede kinesiske virksomheder over halvdelen (55 %) af de nye anlæg til fremstilling af solenergi, hvorimod de europæiske virksomheder tegnede sig for 13 %. Samme år dækkede de vedvarende energikilder 26 % af Kinas samlede kapacitet, herunder 18 % genereret elektricitet og over 9 % af det endelige energiforbrug. På verdensplan opstilles 50 % af de nye vindmøller i Kina. Indien, som er et andet BRIK-land, råder over en række vindmøllefabrikker. Indiens energikapacitet via vindkraft udgør 13 GW, hvilket giver en femteplads på verdensplan. I 2010 var Indien verdens ottendestørste investor i vedvarende energikilder (3,8 mia.).

Ifølge Silvia Reyes, direktør for kommerciel information i det colombianske kontor for eksportfremme, PROEXPORT, er Latinamerika ikke alene rig på ikkevedvarende ressourcer, som kul, olie og naturgas, men har også et stort potentiale for at producere vedvarende energi på basis af vandkraft og biomasse, som er fremtiden for menneskeheden, og betingelserne for, at dette århundrede bliver Latinamerikas guldalder, er således til stede.

IV. Konkrete forslag

Forbedre de eksisterende aftaler mellem de to regioner, omlægge kursen i de igangværende forhandlinger

I lyset af de nævnte risici er det nu nødvendigt at forbedre den eksisterende regulering af råstofsektoren. Den internationale ramme herfor udgøres af de bilaterale investeringsaftaler mellem EU og Latinamerika. Visse frihandelselementer i disse aftaler fremmer imidlertid fremkomsten af konflikter, der truer samhandelen mellem de to regioner. Af væsentlige punkter kan nævnes følgende:

a) Princippet om national behandling

Dette princip, der indgår næsten automatisk i aftalerne mellem de to regioner, sætter hindringer i vejen for fremkommende industrier og en endogen udvikling, fordi det ligestiller tværnationale investorer (der har maskiner, teknologier og udenlandsk kapital til deres rådighed) og de lokale virksomheder.

b) Intellektuelle ejendomsrettigheder

Med patentsystemet forbliver teknologierne i hænderne på de store virksomheder på den nordlige halvkugle. Landene på den sydlige halvkugle kan ikke få adgang til dem, hvilket

forhindrer enhver endogen industrialisering. Der er behov for kreative løsninger, for at de intellektuelle ejendomsrettigheder både kan imødekomme globaliseringen og behovet for udvikling.

c) Direkte udenlandske investeringer

Bestemmelser såsom "indirekte ekspropriation" (når nye nationale love begrænser investorernes manøvremargin) truer eksportlandenes kapacitet til at styrke deres social- og miljølovgivning. De risikerer rent faktisk at blive retsforfulgt og at skulle betale betydelige beløb i erstatning.

d) Liberalisering af tjenesteydelser

Adgangen til grundlæggende tjenesteydelser såsom vand og energi begrænses af de store minedriftsvirksomheders ressourcebehov. Liberaliseringen af denne type sektorer kan have meget negative konsekvenser for befolkningerne og skal behandles med den største forsigtighed.

Styrke og genskabe balancen i styringen af sektoren

Vi har set, at styringen af råstofsektoren i dag er meget svag og ude af balance. Her er vores forslag til en styrkelse af den:

- a) Regulere børsaktiviteterne og bringe spekuleringen under kontrol for at begrænse de store prisudsving på råstoffer
- b) Underskrive initiativer om større gennemsigtighed inden for sektoren (f.eks.: *Initiativet til gennemsigtighed i udvindingsindustriene (EITI)*)
- c) Ratificere aftaler om bekæmpelse af korruption og fjerne skattely
- d) Samarbejde om skattepolitik for at sikre, at de udenlandske investorer bidrager med passende skatter til udviklingen i de lande, hvor de opererer
- e) Øge virksomhedernes sociale ansvar og forpligte dem til at offentliggøre årsrapporter med detaljerede oplysninger om produktionsmængde, fortjeneste, betalte skatter samt miljømæssige og sociale praksisser
- f) Ratificere og gennemføre ILO's konventioner og indarbejde dem i de aftaler, der i øjeblikket forhandles eller revideres, og ratificere passende overvågningstiltag og sikre deres håndhævelse
- g) Overholde multilaterale miljøaftaler og bekræfte retten til vand som en menneskeret ifølge FN
- h) Samarbejde på området for forskning og teknologisk udvikling for at sikre en mere bæredygtig udnyttelse af råstofferne samt sikre en teknologi til fremme af genbrug, genanvendelse og miljødesign

- i) Afgrænse udvindingsområder og ikkeudvindingsområder afhængigt af deres miljøfølsomhed, fremkomst af konflikter og sociokulturelle sårbarhed
- j) Opfylde forpligtelsen til en forudgående, fri, informativ og omfattende oplysnings- og høringsprocedure for det oprindelige folk samt gennemføre høringer forud for beslutningstagningen i overensstemmelse med ILO's konvention nr. 169 og FN-erklæringen om oprindelige folks rettigheder
- k) Lette de berørte samfundsgruppers klageadgang
- l) Fremme et råstofdiplomati (COM(2011)0025) til fremme af menneskerettigheder og god forvaltningspraksis
- m) Definere kriterierne i det nye instrument LAIF (*investeringsfaciliteten i Latinamerika*) mere klart, så det bidrager effektivt til målene om en bæredygtig udnyttelse af ressourcerne.